

## بررسی رابطه جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان

فاطمه شمسایی<sup>۱</sup>، حسین زارع خورمیزی<sup>۲</sup>

<sup>۱</sup> کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اردکان

<sup>۲</sup> مدرس دانشگاه فرهنگیان، یزد، ایران

### چکیده

هدف این تحقیق تعیین رابطه جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان می‌باشد. روش تحقیق پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و بر اساس ماهیت، توصیفی و پیمایشی و از لحاظ نحوه اجرا همبستگی است که با استفاده از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده از ۳۴۶ نفر از مشارکت‌کنندگان با آزمون فرضیه‌های پژوهش از طریق آزمون تی تک نمونه‌ای، آزمون همبستگی و رگرسیون به وسیله نرم‌افزار SPSS25 انجام گردیده است. یافته‌ها نشان داد با ارتقا یک واحد جو روانی به مقدار ۰.۰۵۷ متغیر عشق به یادگیری ۱.۰۸۷ افزایش پیدا خواهد کرد. رابطه بین این دو متغیر مثبت و مستقیم و معنادار می‌باشد بنابراین با افزایش متغیر جو روانی، عشق به یادگیری افزایش می‌یابد. با ارتقا یک واحد اصطکاک به مقدار ۰.۵۳۹ متغیر عشق به یادگیری ۱.۰۸۷ افزایش پیدا خواهد کرد. رابطه بین این دو متغیر مثبت و مستقیم و معنادار می‌باشد بنابراین با افزایش متغیر اصطکاک، عشق به یادگیری افزایش می‌یابد. با ارتقا یک واحد انضباط به مقدار ۰.۲۸۸ متغیر عشق به یادگیری ۱.۰۸۷ افزایش پیدا خواهد کرد. رابطه بین این دو متغیر مثبت و مستقیم و معنادار می‌باشد بنابراین با افزایش متغیر انضباط، عشق به یادگیری افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: جو روانی کلاس، عشق به یادگیری

## مقدمه

پس از محیط خانواده، بخش گسترده‌ای از رشد انسان در محیط آموزشی و به‌خصوص مدرسه انجام می‌شود. کلاس به‌عنوان جامعه‌ای کوچک از افرادی با فرهنگ، شخصیت و تجارب متفاوت تشکیل شده است. این افراد با آوردن خصوصیات خود به کلاس سبب ایجاد جو روانی - اجتماعی متفاوتی در کلاس می‌شوند (توکلی، ۱۳۹۵) کلاس درس پایه و اساس یادگیری و رشد دانش‌آموزان است. حال آنکه انگیزه درونی، درک پیچیدگی‌های یادگیری، تلاش برای اصلاح خود و علاقه‌های فردی است که دربرگیرنده انرژی درونی برای یادگیری یا عشق به یادگیری در عرصه تحصیل می‌باشد. پژوهش‌ها نشانگر این است که عشق به یادگیری در تولید دستاوردهای تحصیلی بالا نقش مهمی دارد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۴). این سازه به انجام فعالیت‌ها بدون اثرپذیری از تقویت بیرونی یا محیطی اشاره دارد، احساسات مثبت درباره یادگیری مطالب جدید را در برمی‌گیرد و افراد را توانمند می‌سازد تا شرایط بهینه خود را در برابر موانع و شکست‌ها حفظ نمایند (پترسون و سلیگمن<sup>۱</sup>، ۲۰۱۶) بر اساس پژوهش‌ها (جووانوویک و متجویک<sup>۲</sup>، ۲۰۱۴؛ گوان و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۵ و قدم پور، ۱۳۹۶)، عشق به یادگیری از مهم‌ترین ویژگی‌هایی است که موفقیت‌های بسیاری برای فرد به دنبال دارد.

یکی از عوامل مهم در ارتباط با دانش‌آموزان که در این پژوهش به آن پرداخته شده، جو روانی کلاس درس است. کلاس درس مکانی اجتماعی است و حضور و تعامل دانش‌آموزان با همسالانشان، در این محیط، باعث می‌شود که استعدادها و یا مشکلات و ضعف‌های آن‌ها آشکار شود و همچنین کاهش یا افزایش یابد (مینهارد و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۱۸). جو کلاس درس یکی از اجزا ساختار داخلی مدرسه است. جو کلاس درس به‌عنوان محیط یادگیری است که با ساختار ارزش‌ها و هنجارهای خود می‌تواند جهت‌های معلمان و شاگردان را در رهبری موفقیت‌آمیز تدریس و یادگیری هدایت کند و اثربخشی مجموعه‌سازمانی مدرسه را افزایش دهد (خانی، فاضلی، کریمی، بندک و پرگاری، ۱۳۹۷).

بلوم<sup>۵</sup> (۱۹۶۴) معتقد است که شرایط، نیروها و محرکه‌ای خارجی (اعم از فیزیکی، اجتماعی و ذهنی) جو را به وجود می‌آورد و درونی‌ترین کنش واکنش‌های اجتماعی از یکسو نیروهای فرهنگی و سازمانی دوردست از سوی دیگر، می‌توانند جو روانی کلاس را متأثر سازند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد تفاوت در بهبود جو کلاس‌ها بافاصله احساسی بین مدرس و دانش‌آموزان در طول اولین درس سال تحصیلی مرتبط است (مینهارد و بورك<sup>۶</sup>، ۲۰۱۰).

بعضی از مطالعات نشان داده است که بسیاری از دانش‌آموزان در یادگیری دروس ضعیف عمل می‌کنند، شکست می‌خورند، دچار ناکامی می‌شوند که همین ضعف عملکرد، شکست و ناکامی در یادگیری، به‌تدریج باعث ایجاد احساس ناتوانی برای یادگیری بهتر در آینده می‌شود (کلارک و سیلوی<sup>۷</sup>، ۲۰۱۶). ناکامی، ناامیدی، دل‌زدگی و ضعف در عملکرد بهینه دانش‌آموزان پیرامون یادگیری (کارلتون و همکاران<sup>۸</sup>، ۲۰۱۶)، به‌صورت کلی باعث کاهش میزان عشق به یادگیری می‌شود همین عشق به یادگیری کاهش‌یافته دانش‌آموزان عاملی است برای اینکه سراغ یادگیری نروند و یا از تلاش مجدد برای ارتقای عملکرد خود در

<sup>1</sup> Peterson & Seligman

<sup>2</sup> Jovanovic & Matejevic

<sup>3</sup> Negovan

<sup>4</sup> Mainhard, Brekelmans & Wubbels

<sup>5</sup> Bloom

<sup>6</sup> Mainhard & Bork

<sup>7</sup> Cardak CS, Selvi K

<sup>8</sup> Carlton J, Fong JR, Warner KM, Williams DL, Schallert L, Zachar H, Williamson, S.

یادگیری دست بکشند (چارملز و گرادنر، ۲۰۱۹). همچنین پژوهش‌های انجام گرفته، اثرات جو روانی کلاس را بر پیشرفت تحصیلی و کارکرد بهینه عاطفی و شناختی دانش‌آموزان نشان داده است (حاج شمسایی و همکاران، ۱۳۹۳). عوامل روانی اجتماعی حاکم بر کلاس درس، نقش مهمی را در حل مشکلات مانند ترک تحصیل، غیبت از کلاس، اندوه و افسردگی دانش‌آموزان، برخورد و تنش‌های بین کلاسی، وظیفه‌گرایی و رقابت یا رفاقت کلاسی، ایفا می‌کنند (زارع المشیری و صابر، ۱۳۹۶).

در مدارس که محصول آن یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌شود. اگر بخواهیم که ادارات آموزش و پرورش کشور به‌عنوان متولیان توسعه آموزش در میان اقشار مختلف جامعه را پویا و خلاق کنید لازم است ابتدا نیروی محرکه مدارس را پویایی خلاقیت بخشید که این مهم جز با داشتن دانش‌آموزانی سالم از نظر جسمی و روانی در جهت دستیابی و اهداف این سازمان مقدور نیست همچنین در این نهاد آموزشی نیاز مبرمی وجود دارد که دانش‌آموزانی علاوه بر نقش خود از عشق به یادگیری لازم در جهت تحقق اهداف مدرسه برخوردار باشند. در این میان آنچه به مورد توجه است این است که تحقق اهداف مدرسه تحت تأثیر عوامل مختلف است. لذا دستیابی به آن مستلزم شناسایی و مطالعه عوامل اثرگذار در این زمینه است با توجه به اینکه در حوزه علوم انسانی یک متغیر وابسته معلول متغیرهای متعددی است که می‌تواند نقش مستقل یا میانجی را ایفا کند در این تحقیق قصد داریم رابطه جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه مورد بررسی قرار دهیم در انتها نیز با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از طریق تحلیل داده‌ها راهکارهای برای توانمندسازی معلمان در جهت بهبود جو روانی کلاس و عشق به یادگیری بیان می‌گردد.

### مفهوم جو روانی کلاس

کلاس درس مکانی اجتماعی است و حضور و تعامل دانش‌آموزان باهمسالان در این محیط، باعث می‌شود استعدادها و یا مشکلات و ضعف آن‌ها آشکار شود و همچنین کاهش یا افزایش یابد. ادراکات دانش‌آموزان از همسالان و نوع روابط موجود در یک کلاس در نظر گرفته می‌شود و آن را جو روانی تعریف کرده، جنبه اجتماعی محیط کلاس در عنوان که به کیفیت روابط در کلاس اطلاق می‌شود (خواجه و حسین چاری، ۱۳۹۵). کلاس به‌عنوان جامعه کوچک و فرعی از افراد متفاوتی تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ، شخصیت و ... باهم متفاوت‌اند. این افراد خصوصیات خود را به درون کلاس می‌آورند و به همین دلیل جو روانی اجتماعی متفاوتی بر کلاس‌ها حاکم است (خزاعی و خزاعی، ۱۳۹۷)؛ بنابراین، تشکیل‌دهندگان جو روانی کلاس، معلم و دانش‌آموزانند که هدف عمده‌ی آن آموزش و فراگیری است. پس برای آموزش و یادگیری لازم است جو مطلوب و مناسبی در کلاس‌ها دایر باشد (امیری، ۱۳۹۷). بلوم (۱۹۶۴) معتقد است که شرایط، نیروها و محرکه‌ای خارجی (اعم از فیزیکی، اجتماعی و ذهنی) جو روانی را به وجود می‌آورند (حکیمی و همکاران، ۱۳۹۷).

و درونی‌ترین کنش - واکنش اجتماعی از یکسو نیروهای فرهنگی و سازمانی دوردست از سوی دیگر، می‌توانند جو اجتماعی را متأثر سازند. جو کلاسی یک مفهوم کلی برای توصیف، توضیح و تبیین کیفیت پایدار در کلاس درس است که زمینه و بستر یادگیری را فراهم می‌کند (دلیری و همکاران، ۱۳۹۸). فرایز (۱۹۹۴) گونه‌های جو روانی کلاسی را بررسی کرد، او در توصیف این مفهوم چهار سازه را در نظر می‌گیرد. به باور او جو روانی چیره بر کلاس می‌تواند جوی سرشار از یکپارچگی یا همبستگی، جوی منضبط و تکلیف‌گرا، فضایی پربرخورد و پر از اصطکاک یا جوی آکنده از هم آوردی و رقابت باشد. در مجموع می‌توان

گفت جو اجتماعی بر کیفیت ویژگی‌های حاکم بر زندگی در مدرسه اشاره دارد و بر اساس تعامل تجارب بین دانش‌آموز، والدین و کارکنان مدرسه شکل می‌گیرد و منعکس‌کننده، هنجارها، الگوی روابط بین فردی، شرایط یاددهی یادگیری و نوع ساختار مدرسه است (انگلز<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸)

با توجه به اینکه هدف عمده آموزش و پرورش، اعتلای همه‌جانبه شخصیت فراگیران، به‌ویژه در ابعاد اخلاقی، روانی و اجتماعی است، برای بهبود این فرآیند، باید که جو کلاس شایسته و بایسته باشد (شاکرمی، ۱۳۹۸). بلوم<sup>۲</sup> (۱۹۹۴) جو را شرایط، نیروها و انگیزش‌های بیرونی، اعم از فیزیکی، فکری، روانی و اجتماعی تعریف می‌کند (پور حمزه، ۱۳۹۶). فرایزر (۱۹۹۴) چهار گونه جو روانی کلاس را بررسی کرد. به نظر او جو روانی چیره بر کلاس می‌تواند جوی سرشار از یکپارچگی و همبستگی (میزان وابستگی و پیوند دانش‌آموزان)، منضبط و تکلف‌گرا (میزانی که دانش‌آموزان تکلیف خود را به‌موقع و منظم انجام دهند)، فضایی پربرخورد و پر اصطکاک (میزان رفتارهای نا دوستانه‌ی دانش‌آموزان)، یا جوی آکنده از هم‌آوری و رقابت (میزان هم‌آور و رقابت دانش‌آموزان) باشد (بشرپور و همکاران، ۱۳۹۸).

## انواع جو روانی حاکم بر کلاس.

### ۱- جو روانی مطلوب:

که ویژگی‌های آن عبارت‌اند از مشارکت دانش‌آموزان در کلاس، رابطه صمیمی معلم و دانش‌آموز و برخورداری از حمایت معلم در مواقع مشکل، رابطه صمیمی دانش‌آموزان باهم برقراری نظم و مقررات در کلاس، سازمان‌دهی مطالب آموزشی در کلاس، اهمیت دادن به تلاش و انجام‌وظیفه دانش‌آموزان و همچنین در این جو فراوانی روابط اجتماعی وجود دارد و بین ادراک و انتظار تفاوتی نیست و پیشرفت تحصیلی بالاست (توکلی، ۱۳۹۵).

### ۲- جو روانی نامطلوب

که برعکس جو روانی مطلوب بیان‌شده است. مدرسی که با چنین جوی توصیف می‌شوند، تمایل به عمل‌گرا واقع‌گرا ساختن دانش‌آموزان دارند. اهداف آینده دانش‌آموزان بر تضمین شغلی آنان دامن می‌زند، در مدرسه دانش‌آموزان از یک برنامه کلاسی سخت و غیرقابل انعطاف برخوردارند. در کلاس‌های درس، بحث و مناظره به‌طور اندک یافت می‌شود و در انتخاب دروس علاقه و فردیت مطرح نیست. معلمان به‌طور منظم حضور و غیاب می‌کنند و کلاس‌های درس در زمان‌ها و محل‌های تعیین‌شده به‌طور مرتب برگزار می‌شود و کلاس‌ها همانند ساختمان مدرسه به‌ظاهر مرتب و منظم‌اند. افراد، اشتیاق کمتری به کار نشان می‌دهند و اختلاف و دودستگی در بین اعضای مدرسه نمایان است. کمبود روابط انسانی از ویژگی‌های بارز این نوع جو آموزشی به شمار می‌رود (پور حمزه، ۱۳۹۶).

### ۳- جو روانی متوسط

جو روانی متوسط که مابین دو جو مذکور بیان‌شده است (سعیدی، ۱۳۹۷). جو روانی کلاس، شامل دو متغیر کلی ادراک (برداشتی که افراد از واقعیت‌های موجود در کلاس دارند) و انتظار (تمایلات و خواسته‌هایی که افراد از جو روانی- اجتماعی

<sup>1</sup> Engels

<sup>2</sup> -Bloom

کلاس دارند) است. جوی برای یادگیری مطلوب است که تفاوت ادراک و انتظار زیاد نباشد یا این دو مساوی باشند. در صورت تفاوت، باید در پی اصلاح یا تغییر جو کلاس بود. پس شناخت جو کلاس برای معلمان مهم و باارزش است (سعیدی، ۱۳۹۷).

### ابعاد جو روانی کلاس

جو روانی کلاس بر طبق پژوهش فرایزر (۱۹۹۴) مشتمل بر چهار مؤلفه رقابت، همبستگی (انسجام)، انضباط (تکلیف گرایی) و اصطکاک (برخورد) است.

۱- **رقابت:** شامل جستجو یا تلاش برای کسب چیزی است که فرد دیگری نیز هم‌زمان در پی دستیابی به آن است.

۲- **مؤلفه همبستگی (انسجام) در کلاس:** بیانگر میزان احساس تعلق و هویت دانش‌آموزان است و نحوه‌ی ارتباط و برخورد متقابل دانش‌آموزان است و نحوه‌ی ارتباط و برخورد متقابل دانش‌آموزان کلاس را در برمی‌گیرد.

۳- **مؤلفه انضباط (تکلیف گرایی):** بیانگر آن است که دانش‌آموزان به‌طور منظم و کامل و به‌موقع به تکالیفی که معلم بر ایشان در نظر گرفته است، اهمیت می‌دهند اهتمام می‌ورزند.

۴- **اصطکاک (برخورد):** این بعد به درجه عدم تفاهم یا رفتار غیردوستانه دانش‌آموزان با یکدیگر اشاره دارد (ما<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۱۷).

از دیدگاهی دیگر جو مدرسه دارای دو بعد علمی و اجتماعی است که در تعامل باهم جوی مثبت یا منفی در کلاس به وجود می‌آورد. جو علمی با سیستم پاداش، تشویق، اثربخشی مدیر و معلمان و فرآیندهای مشارکت جویانه ارتباط دارد و جو اجتماعی مربوط به پذیرش، همدردی، نظم در امکانات و تسهیلات مدرسه، ایجاد فرصت برای مشارکت یادگیرندگان در فعالیت‌های مدرسه، هنجارهای گروهی حاکم و نظام حمایتی کارکنان و دانش‌آموزان است. همچنین جو علمی به‌طور مستقیم و جو اجتماعی به‌طور غیرمستقیم بر نگرش و رفتار دانش‌آموزان اثر می‌گذارد (سپاه منصور، ۱۳۹۸).

### ویژگی‌های روابط انسانی مطلوب در مدرسه

۱. درک نیازها و استعدادها.
۲. درک تفاوت‌های فردی.
۳. شناخت و احترام به شخصیت دیگران.
۴. توان برقراری ارتباط.
۵. گوش دادن.
۶. بیان عواطف و احساسات.
۷. تأمین بهداشت روانی (بیرگیرین<sup>۲</sup> و همکاران، ۲۰۱۸)

<sup>1</sup> Ma,

<sup>2</sup> Bergeron

### راهکارهای ایجاد جو مطلوب در کلاس درس

محیط تحصیلی ایده آل است که در آن دانش‌آموزان فعال باشند زیرا در روش فعال دانش‌آموزان مستقیماً در کلاس مشارکت دارند و درگیر تکالیف درسی و سازمان‌دهی مطالب می‌شوند نقش معلم در این روش هدایت غیرمستقیم دانش‌آموزان است و حتی دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی درسی و اجرای مقررات مورد توافق کوشش می‌کنند. روش فعال باعث شکفته شدن شخصیت عقلی، اخلاقی و سازمان یافتن مبادلات فکری می‌شود، در نظریه ژنتیک، تحول شناختی الزاماً بر تعامل بین آزمودنی و دنیایی که وی را احاطه می‌کند مبتنی است. پس می‌توان گفت که تنها روش فعال است که جو روانی مناسبی را برای یادگیری ایجاد می‌کند و فرد را به ابداع و نوآوری، انگیزه و رغبت و غیره وامی‌دارد و روش مستقل که دانش‌آموزان تنها بیننده و شنونده اعمال و گفتار هستند نمی‌تواند به یادگیری عمیقی بیانجامد، اگرچه ممکن است در روش‌های غیرفعال دانش‌آموزان با مطالب بیشتری آشنا شوند و مطالب بیشتری را به حافظه خود بسپارند ولی فقط به لفاظی کلمات می‌انجامد و فرد مطالب را درون سازی نخواهد کرد (امیری، ۱۳۹۷).

### مفهوم عشق به یادگیری

عشق به یادگیری نیرومندی منشی است که معلمین دوست دارند در دانش‌آموزانشان ببینند، والدین می‌خواهند آن را در فرزندشان ترغیب کنند، روان‌درمانگران از آن در مراجعانشان حمایت می‌کنند و کارفرمایان مایل‌اند آن را در کارمندانشان ارتقا بخشند. در واقع، عشق به یادگیری ویژگی است که اگرچه پیشینه پژوهشی خاصی درباره آن وجود ندارد، اما پژوهشگران و حتی عموم مردم به راحتی متوجه معنای آن می‌شوند. در پژوهش‌هایی که تا به حال درباره این توانمندی انجام شده معمولاً به بررسی رابطه عشق به یادگیری با سازه‌هایی نظری جهت‌گیری انگیزشی، توانش، ارزش و علاقه خوب رشد یافته پرداخته شده است (تمنایی فر، ۱۳۹۶).

عشق به یادگیری هم یک تفاوت فردی عمومی را در برمی‌گیرد و هم شامل یک آمادگی عمومی برای درگیر شدن و مشغول شدن به آموختن یک موضوع خاص (مانند زبان لاتین، بازی‌های کامپیوتری، موسیقی) یا یک علاقه خوب رشد یافته می‌شود. عشق به یادگیری نحوه درگیری فرد با اطلاعات و مهارت‌های جدید به صورت کلی و علاقه فردی خوب رشد یافته‌ای که فرد درگیر یادگیری آن است را توصیف می‌کند. افرادی که دارای این توانمندی هستند، از بعد شناختی درگیر مسائل می‌شوند. آن‌ها معمولاً در جریان فرایند کسب مهارت‌های جدید، ارضا حس کنجکاوی، افزایش دانش و آگاهی و یادگیری موضوعی کاملاً جدید، احساسات خوبی را تجربه می‌کنند. این ویژگی به افراد کمک می‌کند، هنگامی که به علت مواجهه با موانع در رسیدن به هدفشان با مشکل مواجه شده‌اند و احساسات مثبتشان کاهش یافته است، برای ادامه مسیر انگیزه پیدا کنند. عشق به یادگیری فرایند پرداختن به موضوعی است که ممکن است منجر به منافع یا موفقیت‌های فوری نشود. در عوض، این توانمندی به فرد کمک می‌کند در خلال زمان دانش و آگاهی خود در حیطه مورد نظر را بسط و گسترش داده و آن را به اطلاعاتی که از قبل داشته پیوند دهد. این توانمندی، یکی از مؤلفه‌های تشکیل دهنده فضیلت خرد است. در واقع عشق به یادگیری در دانش‌آموزان موجب ایجاد انگیزه و اشتیاق به یادگیری به منظور کسب دانش در سطوح مختلف می‌گردد. فرد به صورت مستقل و با انگیزه بالایی در تلاش برای تجزیه و تحلیل مسائل، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی فعالیت‌های یادگیری می‌باشد (گیبونس<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۱۷)

<sup>1</sup> Gibbons

هرچند عشق به یادگیری به‌طور جهانی ارزشمند شمرده می‌شود، شیوه‌ای که این توانایی ظاهر می‌شود یا شرایطی که آن را پرورش می‌دهد ممکن است در بین فرهنگ‌ها متفاوت باشد. به‌عنوان مثال جین لی که یک پژوهشگر روانشناس است می‌گوید چینی‌ها مفهومی دارند که تقریباً این‌گونه ترجمه می‌شود: قلب و ذهنی که خواهان یادگیری است. درحالی‌که دانش‌آموزان در فرهنگ‌های غربی ممکن است از شکست در به نتیجه رسیدن احساس گناه یا شرم بکنند، مدل چینی یادگیری می‌گوید شرم یا گناه نتیجه شکست درخواستن یادگیری است (مختاباد، ۱۳۹۵).

### خصوصیات افراد با عشق به یادگیری

پژوهش‌ها نشان می‌دهد افرادی که عشق به یادگیری را به‌عنوان یک توانمندی رشد می‌دهند احتمالاً چنین خصوصیت‌هایی دارند:

- احساس مثبتی راجع به یادگیری چیزهای جدید دارند.
- علی‌رغم چالش‌ها و ناکامی توانایی پشتکار و استقامت دارند.
- احساس خودمختاری دارند.
- چالش طلب هستند.
- فکر می‌کنند با تلاش رسیدن به خواسته‌ها ممکن است.
- چاره سازند.

- فکر می‌کنند از طرف دیگران در امر یادگیری مورد حمایت‌اند (شفیع آبادی، ۱۳۹۸).

### هدف تحقیق

تعیین رابطه جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان

### روش پژوهش

روش تحقیق پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است و بر اساس ماهیت، توصیفی و پیمایشی و از لحاظ نحوه اجرا همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در شهرستان اردکان به تعداد ۳۵۱۳ نفر می‌باشد. با توجه به جدول مورگان تعداد ۳۴۶ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند به‌صورت تصادفی ساده پرسشنامه در اختیار آن‌ها قرار گرفت به‌منظور بررسی جو روانی کلاس از پرسشنامه جو روانی - اجتماعی کلاس که توسط فرایزر و همکاران (۱۹۹۵) طراحی و اعتبار یابی شده است، استفاده شد. این مقیاس شامل ۲۰ گویه می‌باشد که این مقیاس مشتمل بر چهار بعد یا مقیاس فرعی اصطکاک، وابستگی، انضباط و رقابت است. شیوه‌ی نمره‌گذاری در این پرسشنامه به‌این‌ترتیب است که به گزینه اول یعنی (هیچ‌وقت) نمره (۰) تعلق می‌گیرد، به گزینه‌ی دوم یعنی (گاهی اوقات) نمره (۱) و به گزینه سوم یعنی (همیشه) نمره (۲) تعلق می‌گیرد. فرایزر و همکاران (۱۹۸۹) و سایر پژوهشگران در فرهنگ‌های مختلف از این مقیاس استفاده کرده‌اند. مدد (۱۳۸۰) در ایران روایی و پایایی این آزمون را مطلوب گزارش کرده است. وی ضریب پایایی کل مقیاس را با استفاده از روش باز آزمائی نیز بافاصله زمانی سه هفته بر روی ۵۶ دانش‌آموز ۰/۶۹ گزارش کرده است. در پژوهش قلی پور (۱۳۹۳) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ پایایی چهار بعد مقیاس، اصطکاک، وابستگی، انضباط و رقابت با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۸۹، ۰/۸۴، ۰/۶۹، ۰/۷۶ بودند. برای سنجش عشق به یادگیری از پرسشنامه مک فارلن (۲۰۰۳) که این

پرسشنامه دارای ۹ گویه می باشد که بر اساس طیف لیکرت پنج سطحی طراحی شد و نمره ابزار از طریق مجموع نمره گویه ها به دست می آید، لذا دامنه نمرات بین ۹ تا ۴۵ است هر چه فرد نمره بالاتری کسب نماید، نشانگر عشق به یادگیری بیشتر است. مکفارلن (۲۰۰۳) روایی سازه ابزار را با روش همسانی درونی تأیید و اعتبار آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش کرد ضریب پایایی آن در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۴) با روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ و به روش دونیمه کردن برابر با ۰/۷۶ به دست آمد. روایی این پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل گویه و بر اساس همبستگی نمره هر گویه با نمره کل مورد تأیید قرار گرفت. به منظور تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. آمار توصیفی شامل درصدها، میانگین و انحراف معیار می باشد. آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون یا اسپرمن و رگرسیون می باشد.

### تجزیه و تحلیل داده ها

در این قسمت، محقق مشخصات نمونه آماری را در ابعاد جنسیت، تحصیلات بررسی کرده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل به صورت زیر می باشد:

#### بررسی ویژگی جامعه از لحاظ جنسیت

تجزیه و تحلیل داده ها در جدول ۱ نشان داده می شود در گروه مورد بررسی ۵۹/۸ درصد پسر و ۴۰/۲ درصد دختر بودند.

جدول (۱) توزیع فراوانی مربوط به جنسیت پاسخ دهندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
پسر	207	59.8
دختر	139	40.2
کل	346	100.0

#### بررسی ویژگی جامعه از لحاظ تحصیلات

تجزیه و تحلیل داده ها در جدول ۲ نشان داده می شود در گروه مورد بررسی ۱۱/۰ درصد کلاس دهم، ۵۰/۹ درصد کلاس یازدهم و ۳۸/۲ درصد کلاس دوازدهم بودند.

جدول (۲) توزیع فراوانی مربوط به تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
کلاس دهم	38	11.0
کلاس یازدهم	176	50.9
کلاس دوازدهم	132	38.2
کل	346	100.0

#### آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق:

در ذیل به بررسی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق از جمله میانگین، انحراف معیار واریانس پرداخته می شود.



## جدول (۳) آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	جو روانی کلاس	اصطکاک	وابستگی	انضباط	رقابت	عشق به یادگیری
تعداد	346	346	346	346	346	346
میانگین	4.2581	4.2969	4.3043	4.2659	4.3331	4.2803
میانه	4.2576	4.1905	4.2143	4.3333	4.2500	4.3333
انحراف معیار	.48961	.65322	.63708	.71285	.67227	.71700
واریانس	.240	.427	.406	.508	.452	.514
چولگی	-.623	-.732	-.717	-.772	-.760	-.782
کشدگی	.156	.505	.591	.202	.444	.193
کمترین	2.48	1.57	1.57	1.33	1.75	1.33
بیشترین	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۳) میانگین متغیرهای تحقیق که در مدل نقش متغیر پیش‌بین و متغیر ملاک را داشتند آورده شده است. بر اساس این جدول مشاهده می‌شود که میانگین تمام متغیرهای مورد مطالعه بدون در نظر گرفتن مقدار انحراف استاندارد در حد قوی قرار دارد.

## آمار استنباطی

## تعیین توزیع داده‌ها از نظر نرمال یا غیرنرمال بودن با استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

برای بررسی توزیع داده‌های تحقیق از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه‌ای استفاده شده است. در صورتیکه سطح معناداری از ۰/۰۵ درصد بیشتر باشد متغیر نرمال می‌باشد. در غیر اینصورت داده‌ها غیر نرمال اند.

## جدول (۴) نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمال بودن یا غیرنرمال بودن

متغیرها	حجم نمونه	آماره آزمون	سطح معناداری
جو روانی کلاس	۳۴۶	۰.۱۷۴	۰.۲۰۰
اصطکاک	۳۴۶	۰.۱۲۰	۰.۰۹۹
وابستگی	۳۴۶	۰.۱۸۳	۰.۱۱۱
انضباط	۳۴۶	۰.۱۱۹	۰.۱۱۵
رقابت	۳۴۶	۰.۱۲۸	۰.۱۰۸
عشق به یادگیری	۳۴۶	۰.۱۳۱	۰.۱۵۲

بنابراین با توجه به جدول ذیل تمامی متغیرها نرمال می‌باشند (جدول ۴)؛ بنابراین از آزمون همبستگی استفاده می‌گردد.

## آزمون تی تک نمونه‌ای (میانگین جامعه)

برای بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق از آزمون  $t$  تک نمونه‌ای استفاده شده است. نظر افراد در مورد هر یک از مولفه‌ها در جدول ۵ آورده شده است

جدول (۵) نتایج آزمون  $t$  یک نمونه‌ای برای بررسی مؤلفه‌های تحقیق

نتیجه	میانگین نظری = ۳/۰					متغیر
	P	درجه آزادی	آماره $t$	انحراف معیار	میانگین مشاهده شده	
عدم رد	۰.۰۰۰	345	161.773	.48961	4.2581	جو روانی کلاس
عدم رد	۰.۰۰۰	345	122.357	.65322	4.2969	اصطکاک
عدم رد	۰.۰۰۰	345	125.675	.63708	4.3043	وابستگی
عدم رد	۰.۰۰۰	345	111.314	.71285	4.2659	انضباط
عدم رد	۰.۰۰۰	345	119.892	.67227	4.3331	رقابت
عدم رد	۰.۰۰۰	345	111.044	.71700	4.2803	عشق به یادگیری

\* در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود با توجه به این که سطح معناداری متناظر با آماره  $t$  در مورد تمامی انواع کوچک‌تر از ۰/۰۵ است؛ لذا فرض  $H_0$  رد می‌شود ( $P < 0/05$ ) و همچنین با توجه به مثبت بودن آماره  $t$  و میانگین محاسبه شده بیشتر از ۳ می‌باشد. یافته‌های به دست آمده از آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که مؤلفه‌های مورد بررسی در سطح (۰.۰۵ درصد) معنادار بودند، لذا می‌توان گفت که این مؤلفه‌ها مورد تأیید هستند.

فرضیه تحقیق: بین جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان رابطه معنادار وجود دارد.

$H_0$ : بین جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان رابطه معنادار وجود ندارد.  
 $H_1$ : بین جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان رابطه معنادار وجود دارد.  
 جهت بررسی عشق به یادگیری ( $Y$ ) جو روانی کلاس ( $X$ ) به بررسی شاخص‌های کفایت مدل که در جدول زیر آمده است پرداخته می‌شود.

جدول (۵) همبستگی بین متغیرها (شاخص‌های کفایت رگرسیون)

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا
.889 <sup>a</sup>	.791	.790	.32836

همبستگی بین متغیر پیش‌بین و متغیر ملاک برابر با ۰.۸۸۹ است. ضریب تعیین ۷۹.۱ درصد به دست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۷۹.۱ درصد تغییرات عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان به جو روانی کلاس

مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در نظر نمی‌گیرد لذا از ضریب تعیین تعدیل شده برای این منظور استفاده می‌شود که آن هم در این آزمون برابر ۷۹.۰ درصد است. در جدول زیر معنی‌دار بودن رگرسیون به وسیله آزمون F محاسبه شده است.

جدول (۶) آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنا دار بودن رگرسیون

مدل	سطح معناداری	آماره F	میانگین مجموع مربعات	درجات آزادی	مجموع مربعات
رگرسیون	0.000	1300.969	140.272	1	140.272
باقیمانده			.108	344	37.090
جمع				345	177.362

با توجه به جدول فوق سطح معناداری محاسبه شده برای این آماره برابر 0/000 بوده و نشان از معنادار بودن رگرسیون در سطح ۹۵ درصد دارد.

جدول (۷) معنا دار بودن ضرایب رگرسیونی بین جو روانی کلاس با عشق به یادگیری

متغیر	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	T	سطح معناداری
	B	Std. Error	Beta		
مقدار ثابت	1.265	.155		8.175	۰.۰۰۰
جو روانی کلاس	.302	.036	.889	36.069	۰.۰۰۰

متغیر ملاک: عشق به یادگیری

متغیر وارد شده در معادله رگرسیونی هسته اصلی تحلیل رگرسیون می‌باشد که در جدول فوق آمده است. معادله رگرسیونی را می‌توان با استفاده از ستون ضرایب استاندارد نشده به شرح زیر محاسبه کرد:

$$Y=1.265+3.02X$$

عشق به یادگیری = Y

جو روانی کلاس = X

می‌توان گفت با ارتقا یک واحد از هر متغیر پیش‌بین به میزان ضریب نوشته شده متغیر ملاک افزایش پیدا خواهد کرد. یا به عبارتی با ارتقا یک واحد جو روانی کلاس به مقدار ۰.۳۰۲ متغیر عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان ۱.۲۶۵ افزایش پیدا خواهد کرد. رابطه بین این دو متغیر مثبت و مستقیم و معنادار می‌باشد بنابراین با افزایش متغیر جو روانی کلاس، عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان افزایش می‌یابد این فرضیه تأیید شده است.

### بحث و نتیجه گیری

ادراکات دانش‌آموزان از همسالان و نوع روابط موجود در یک کلاس در نظر گرفته می‌شود و آن را جو روانی تعریف کرده، جنبه اجتماعی محیط کلاس در عنوان که به کیفیت روابط در کلاس اطلاق می‌شود. کلاس به عنوان جامعه کوچک و فرعی از افراد

متفاوتی تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ، شخصیت و ... باهم متفاوت اند. این افراد خصوصیات خود را به درون کلاس می‌آورند و به همین دلیل جو روانی اجتماعی متفاوتی بر کلاس‌ها حاکم است تشکیل‌دهندگان جو روانی کلاس، معلم و دانش‌آموزانند که هدف عمده‌ی آن آموزش و فراگیری است. پس برای آموزش و یادگیری لازم است جو مطلوب و مناسبی در کلاس‌ها دایر باشد. شرایط، نیروها و محرکه‌ای خارجی (اعم از فیزیکی، اجتماعی و ذهنی) جو روانی را به وجود می‌آورند. کنش - واکنش اجتماعی از یکسو نیروهای فرهنگی و سازمانی دوردست از سوی دیگر، می‌توانند جو اجتماعی را متأثر سازند. جو کلاسی یک مفهوم کلی برای توصیف، توضیح و تبیین کیفیت پایدار در کلاس درس است که زمینه و بستر یادگیری را فراهم می‌کند. جو روانی چیره بر کلاس می‌تواند جوی سرشار از یکپارچگی یا همبستگی، جوی منضبط و تکلیف‌گرا، فضایی پربرخورد و پر از اصطکاک یا جوی آکنده از هم آوردی و رقابت باشد. در مجموع می‌توان گفت جو اجتماعی بر کیفیت ویژگی‌های حاکم بر زندگی در مدرسه اشاره دارد و بر اساس تعامل تجارب بین دانش‌آموز، والدین و کارکنان مدرسه شکل می‌گیرد و منعکس‌کننده، هنجارها، الگوی روابط بین فردی، شرایط یاددهی یادگیری و نوع ساختار مدرسه است. محیط تحصیلی ایده آل است که در آن دانش‌آموزان فعال باشند زیرا در روش فعال دانش‌آموزان مستقیماً در کلاس مشارکت دارند و درگیر تکالیف درسی و سازمان‌دهی مطالب می‌شوند نقش معلم در این روش هدایت غیرمستقیم دانش‌آموزان است و حتی دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی درسی و اجرای مقررات مورد توافق کوشش می‌کنند. روش فعال باعث شکفته شدن شخصیت عقلی، اخلاقی و سازمان یافتن مبادلات فکری می‌شود، در نظریه ژنتیک، تحول شناختی الزاماً بر تعامل بین آزمون‌دنی و دنیایی که وی را احاطه می‌کند مبتنی است. پس می‌توان گفت که تنها روش فعال است که جو روانی مناسبی را برای یادگیری ایجاد می‌کند و فرد را به ابداع و نوآوری، انگیزه و رغبت و غیره وامی‌دارد و روش مستقل که دانش‌آموزان تنها بیننده و شنونده اعمال و گفتار هستند نمی‌تواند به یادگیری عمیقی بیانجامد، اگرچه ممکن است در روش‌های غیرفعال دانش‌آموزان با مطالب بیشتری آشنا شوند و مطالب بیشتری را به حافظه خود بسپارند ولی فقط به لفاظی کلمات می‌انجامد و فرد مطالب را درون سازی نخواهد کرد

نتایج فرضیه تحقیق که بین جو روانی کلاس با عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان رابطه معنادار وجود دارد نشان داد با ارتقا یک واحد جو روانی کلاس به مقدار ۰.۳۰۲ متغیر عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان ۱.۲۶۵ افزایش پیدا خواهد کرد. رابطه بین این دو متغیر مثبت و مستقیم و معنادار می‌باشد بنابراین با افزایش متغیر جو روانی کلاس، عشق به یادگیری در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردکان افزایش می‌یابد این فرضیه تأیید شده است. نتایج پژوهش ما با نتایج مطالعات مرادی و محمدی فر (۱۴۰۱) و گیبسون (۲۰۱۹) همخوانی و همسویی دارد، نتایج پژوهش حکایت از این مطالب دارد که تعاملات دانش‌آموزان با معلم در کلاس مستقیماً به دیدگاه‌های معلم و انتظارات او مرتبط است بدون شک معلم نیز به‌عنوان عضوی از جامعه تحت تأثیر فرهنگ غالب قرار می‌گیرد گاهی اوقات، اختلال رفتاری است که سبب ایجاد مشکلات انضباطی دانش‌آموزان می‌شود. اختلال‌های رفتاری شرایطی هستند که در آن پاسخ‌های هیجانی با رفتاری فرد در محیط‌های گوناگون به‌طور قابل توجهی با رفتارهای همسالان قومی و گروه فرهنگی او متفاوت است. این پاسخ‌ها به‌طور جدی بر روابط اجتماعی، سازگاری شخصی، مدرسه و شغل فرد اثر می‌گذارد. در برخی شرایط به نظر می‌رسد که آن‌ها نسبت به محیطی که در آن قرار دارند، بی‌توجه و بدون شناخت هستند. برخی از آن‌ها از مهارت‌های اجتماعی کافی برخوردارند ولی از این مهارت‌ها استفاده نمی‌کنند. دانش‌آموزانی که عشق به مدرسه داشته باشند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات هدف یادگیری دارند، به قوانین و مقررات مدرسه تعهد

بیشتری نشان می‌دهند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب و مشکلات انضباطی اجتناب می‌کنند و در آزمون‌ها عملکرد بهتری دارند. همچنین عشق به مدرسه با استراتژی‌های موفقیت دانش‌آموزان رابطه دارد؛ زیرا باعث افزایش خوش‌بینی در زمان تحصیل در مدرسه می‌شود و به‌عنوان پیش‌بین قدرتمندی از عشق در فعالیت‌های، مدرسه عمل می‌کند.

## منابع

۱. امیری، میکاییل. (۱۳۹۷) رابطه جو روانی-اجتماعی کلاس، مدیریت کلاس درس و حمایت عاطفی معلم با هیجان‌های پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان پارس آباد مغان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۲. بشرپور، سجاد؛ عیسی‌زادگان، علی؛ زاهد، عادل؛ احمدیان، لیلا. (۱۳۹۸) مقایسه خودپنداره تحصیلی و جو مدرسه و اشتیاق به مدرسه در دانش‌آموزان مبتلابه ناتوانایی یادگیری و عادی. مجله مطالعات آموزشی و یادگیری، ش ۲۸، ص ۶۷-۵۱
۳. پور حمزه. (۱۳۹۶) رابطه دلبستگی به والدین و جو روانی-اجتماعی کلاس با پیشرفت تحصیلی با نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۴. تمنایی فر، محمد رضا؛ (۱۳۹۶) تاملی در کارکردهای یادگیری در مدارس، رشد آموزش هنر. دوره هشتم ش ۹
۵. توکلی، ملیحه. (۱۳۹۵). نقش واسطه‌ای جو روانی اجتماعی کلاس درس در رابطه‌ی سبک‌های ارتباطی معلم با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پایه ی ششم شهرستان زیرکوه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
۶. حاج شمسایی، مهدی؛ کارشکی، حسین و امینیزدی، سیدامیر (۱۳۹۳). آزمون مدل نقش میانجی گرانه ی خودتنظیمی در رابطه‌ی بین جو روانی اجتماعی کلاس و ناسازگاری کلاسی دانش‌آموزان دوره ی راهنمایی. روانشناسی مدرسه، ۱۱(۹).
۷. حکیمی، حسن و مهشید تجربه کار (۱۳۹۷) بررسی رابطه بین کیفیت ارتباط معلم و دانش‌آموز ویژگی‌های شخصیت با سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان مدارس راهنمایی، اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، موسسه آموزش عالی مهر اوند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
۸. خانی، حامد؛ فاضلی، حسن؛ کریمی، یوسف؛ بندک، موی و پرگاری، نسیمه. (۱۳۹۷). ارزیابی جو روانی -اجتماعی کالس درس در شناسایی ساختار درونی مدرسه و ارتباط آن با خالقیت دانش‌آموزان» مجله ابتکار و خالقیت در علوم انسانی، ۹(۲)، ۴۵-۹۰.
۹. خزاعی، آریتا؛ خزاعی، نازلی. (۱۳۹۷) بررسی تأثیرات روانشناسی روابط معلم-دانش‌آموز بر موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز، ۴(۴)، 60-45.
۱۰. خواجه، لاله؛ حسین چاری، مسعود. (۱۳۹۶). بررسی رابطه اضطراب اجتماعی و جو روانی-اجتماعی کلاس با خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان راهنمایی. فصلنامه روانشناسی تربیتی. شماره ۲۰، صص ۱۵۳-۱۳۵.

۱۱. دلیری، اسلام؛ پیرایه، مریم. (۱۳۹۸). بررسی رابطه معلم- شاگرد با انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان مقطع متوسطه منطقه رودخانه، دومین همایش بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه، تهران، موسسه علمی کیان پژوهان
۱۲. زارع‌المشیری، مریم و صابر، سوسن (۱۳۹۶). پیشبینی مهارت‌های ارتباطی بر اساس جو روانی اجتماعی کلاس و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان دوره متوسطه. مجله مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت اجتماعی، ۳(۱۳).
۱۳. سپاه منصور، مژگان. (۱۳۹۸) نقش میانجی تعارض معلم- شاگرد در رابطه بین مسئولیت‌پذیری فرسودگی تحصیلی. روشها و مدل‌های روان‌شناختی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی ابهر.
۱۴. سعیدی، پرنیا؛ (۱۳۹۷) جو روانی-اجتماعی کلاس و میزان سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
۱۵. شاکرمی، مریم. (۱۳۹۸) تدوین مدل درگیری تحصیلی بر اساس عوامل جو روانی اجتماعی کلاس در و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی‌گری تاب‌آوری تحصیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،
۱۶. شفیق‌آبادی، عبدالله؛ (۱۳۹۸) نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی تهران: مرکز نشر دانشگاهی
۱۷. قدم‌پور، عزت‌اله و حسنوند، فضل‌اله و عبدالهی مقدم، مریم و شاکرمی، امین. (۱۳۹۹). تبیین مدل سرزندگی تحصیلی بر اساس خود ناتوان‌سازی با میانجی‌گری عشق به یادگیری، عزت‌نفس و مهارت‌های خودتنظیمی، <https://civilica.com/doc/1223620>
۱۸. مختاباد، مصطفی (۱۳۹۵) سنجش سطح یادگیری در مدارس، نشریه مدیریت آموزشی، دانشگاه رودهن، ج ۲۶، شماره ۴.
۱۹. مرادی، یسری و محمدی فر، جمال. (۱۴۰۱). تعیین رابطه‌ی جو روانی-اجتماعی و ادراک از محیط کلاس با کیفیت زندگی مدرسه در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهرستان ثلاث باباجانی، دهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/1540123>
۲۰. مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۷) تبیین چرخش زیبا شناسانه در تعلیم و تربیت: درس‌های خرد و کلان برای بهبود کیفیت آموزش، فصلنامه تعلیم و تربیت. ش ۱۲۵، ص ۱۱-۳۴
21. Bergeron, Lindsey Ellen. (2018). Female Criminality and Community Reentry: an Examination of General Strain Theory. Criminal Justice and Political Science.(Ph.D.Thesis). Fargo, North Dakota.
22. Cardak CS, Selvi K...( 2016).Increasing teacher candidates' ways of interaction and levels of learning through action research in a blended course.Computers in Human Behavior, 61(28): 488-506.
23. Carlton J, Fong JR, Warner KM, Williams DL, Schallert L, Zachar H, Williamson, S...( 2016).Deconstructing constructive criticism: The nature of academic emotions associated with constructive, positive, and negative feedback. Learning and Individual Differences, 49(31): 393-399
24. Chalmers D, Gardiner D...( 2019).An evaluation framework for identifying the effectiveness and impact of academic teacher development programmes. Studies in Educational Evaluation, 46(14): 81-91.
25. Engels, M. (2018). How classroom social dynamics shape school engagement: The role of peers, teachers, and their interplay. [lirias.kuleuven](http://lirias.kuleuven).

26. Gibbons M (2017). *The Self-directed learning handbook: Challenging adolescent students to excel*. 2<sup>nd</sup> ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass; 232- 222
27. Gibson, H. S. (2019). How action-learning coaches foster a climate conducive to learning, Downloaded from [sdmej.ir](http://sdmej.ir) at 11:14 +0430 on Sunday July 9<sup>th</sup> 2017 <http://gradworks.umi.com/cgibin/redirect?url=http://www.proquest.com:185pages:344389>
28. Jovanovic, D. & Matejevic, M. (2014). Relationship between rewards and intrinsic motivation for learning—Researches Review. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 149, 456-4
29. Ma, L. Du, X. Hau, K. T. Liu, J. (2017). The association between teacher-student relationship and academic achievement in Chinese EFL context: a serial multiple mediation model, *Educational Psychology*, 1-21.
30. Mainhard, B. Bork, W. (2010). “The development of the classroom social climate during the first months of the school”. *Contemporary educational psychology*, 34, 185-194
31. Mainhard, M. T. Brekelmans, M. & Wubbels, T. (2018). Coercive and supportive teacher behaviour: Within-and acrosslesson associations with the classroom social climate. *Learning and Instruction*, 21(3), 345-354.
32. Negovan, V. Sterian, M. & Colesniuc, G. M. (2015). Conceptions of learning and intrinsic motivation in different learning environments. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 187, 642-646
33. Peterson C, Seligman MEP. (2019). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York: Oxford University Press;
34. Peterson, C. & Seligman, M. E. (2016). *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification* (New York: American Psychological Association & Oxford University Press, 2004). *Reflective Practice: Formation and Supervision in Ministry*, 32.